

JOSÉ MARÍA MURIÀ ROURET · **PODREM SER EL QUE SOM? ·**
DISCURS DE RECEPCIÓ COM A MEMBRE CORRESPONENT ·
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS · SECCIÓ DE FILOSOFIA I
CIÈNCIES SOCIALS

PODREM SER EL QUE SOM?

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SECCIÓ DE FILOSOFIA I CIÈNCIES SOCIALS

PODREM SER EL QUE SOM?

Discurs de recepció de JOSÉ MARÍA MURIÀ ROURET
com a membre corresponent de la Secció de Filosofia
i Ciències Socials, llegit el dia 17 d'octubre de 2016

Resposta de Josep González-Agàpito, membre emèrit
de la Secció de Filosofia i Ciències Socials

BARCELONA, 2016

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Muriá, José María, 1942-

Podrem ser el que som?

Referències bibliogràfiques

ISBN 9788499653181

I. González-Agàpito, Josep, 1946-

II. Institut d'Estudis Catalans. Secció de Filosofia i Ciències Socials III. Títol

1. Muriá, José María, 1942- 2. Historiadors — Mèxic — Biografia

3. Característiques nacionals catalanes 4. Identitat colectiva — Catalunya

929Muriá, José María

316.722(460.23)

316.648:316.35(460.23)

© José María Murià Rouret

© Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: octubre del 2016

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

Disseny gràfic: Maria Brossa

Compost per Fotocomposició gama, sl

Imprès a Service Point FMI, SA

ISBN: 978-84-9965-318-1

Dipòsit Legal: B 19617-2016

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Cada vegada que tinc el privilegi d'entrar en aquesta Casa, no deixa de venir-me al cap, malauradament ja molt «encalitzada» —com he sentit a dir, encara, a gent gran de terres gironines—, l'extraordinària figura d'aquell gran mantenidor de l'Institut i de la cultura catalana en general, que fou Ramon Aramon i Serra. Estic segur que no podria dormir mai més tranquil si no li tributés en aquest moment, per a mi tan solemne, un testimoni d'agraïment per aquella entrevista amb què em va obsequiar, ara fa cinquanta-dos anys.

Va ser quan vaig venir per primera vegada a Catalunya, per a una estada d'un parell de mesos.

He de comentar, també, que, per a la cultura nàhuatl, dominant que fou d'una bona part del cor i del sud de Mèxic, i també de l'Amèrica Central, d'acord amb el seu *tonalpohualli* —«la descripció del temps i dels dies»—, cinquanta-dos era una xifra molt important: venia a ser la fi d'un segle i això demanava, tal com succeeix ara mateix en aquesta terra que trepitgem i estimem, una transformació del que tenia a veure amb el govern. Si es tractava d'una piràmide, per exemple, doncs se'n feia una de nova que cobria completament la que ja hi havia. D'aquesta manera, quedava establert que el llegat s'aprofitava, però es produïen, també, els canvis que convenien a la nova època.

Això esdevenia abans que no arribessin a les Amèriques els conqueridors i colonitzadors espanyols i miressin de fer-ho malbé tot, però molts aspectes immaterials d'aquella complexa cultura no han pas mort encara i es troben ben arrelats en la nostra concepció de la vida. És per això que podem dir que, uns més i uns altres menys, tots els mexicans en som un xic hereus, la qual cosa enforteix la nostra singularitat.

Pel que fa al professor Aramon, he de dir, també, que em va obrir una primera porta a l'alta cultura catalana que restava al país i s'hi desenvolupava, justament

aquella que, amb respecte i fins i tot amb veneració, els catalans refugiats polítics a Mèxic en deien: «la d'allà». M'agradaria afegir que el panorama que em mostrà Aramon, malgrat que aleshores tot es veia molt tèrbol, em va transmetre una ferma i plaent dosi d'optimisme.

Era també el cas que, amb les dues dècades de vida que jo acabava d'estrenar —a causa principalment de la meua edat, a la qual calia afegir el desig de continuar donant puntades de peu a una pilota i, si esqueia, engiponar-ne alguna també a les cames rivals—, era molt escassa la comunicació que havia tingut, fins aleshores, amb distingits professors que més endavant vaig tenir el privilegi de tractar una mica.

A més a més, llavors eren ben poques les possibilitats de lectures de tema català que teníem, malgrat que ja m'havia empassat pràcticament tot el que hi havia per casa per tal de saber una mica més del país i la cultura que continuaven bategant en la quotidianitat dels refugiats, a milers de quilòmetres de distància.

Però devorar un llibre darrere l'altre no sempre implica que s'assimili tot de manera adequada. Si se'm permet la ironia, que és una de les característiques de la vida catalana, segons Josep Ferrater Mora, en aquella època podria ben bé dir-se que, amb tot el que jo ignorava de Catalunya, s'hauria pogut fer el més rigorosament documentat dels llibres.

El que sí que tenia a favor meu, a banda d'una parla catalana no gaire ben engiponada, eren les referides ganes de saber coses d'aquest país i, sobretot, una prujia enorme d'obtenir la certesa que tenia futur com a tal. Precisament això —ho reconec—, hi havia bastantes persones a l'altra banda de l'Atlàntic que no ho veien gens clar.

La censura epistolar franquista era, de primer, franca i oberta, per a esdevenir després més o menys dissimulada, però igualment eficient. Malgrat això, i especialment quan s'enviaven cartes que no havien de passar per cap control, segurament per una necessitat natural de reclamar ajuda i comprensió, la imatge del que significava la dictadura, ja de per si molt i molt amarga, era potser encara pitjor que la realitat.

És això el que més he d'agrair a l'única trobada —llarga, afortunadament per a mi— amb el professor Aramon i Serra, en aquella modesta residència de l'Institut d'Estudis Catalans, aleshores al carrer d'Aragó. Sense tenir-ne plena consciència en aquell moment, després em va quedar clar que era justament això —la constatació que Catalunya encara existia i, sobretot, que estava reeixint— el que havia vingut a cercar. Ara no tinc cap dubte que aquest fou el millor tresor que vaig obtenir del que em va explicar aquell home i de tot el viatge en general.

Poc després, ja a casa meua, a Mèxic, per acabar de reforçar el meu compromís amb el futur d'aquest poble, és això el que vaig llegir d'un poeta homònim meu:

La voluntat de ser, vull per cuirassa,
que cap dard no traspassa
per a ferir-me el pit.

Efectivament, el professor Aramon, jo diria que sabent molt bé el que feia, va contribuir d'una manera molt remarcable a forjar aquesta cuirassa invisible, però de *pedra picada*, m'agradaria dir, que ha impedit que tants dards botiflers, amb què m'he confrontat al llarg de la meua ja llarga vida, poguessin esportellar la meua fe.

També, però, Aramon i Serra em va ajudar, i força, a situar-me davant la realitat catalana i a tenir una idea més precisa de la situació del moment: això que se'n diu el dia a dia. Era, per cert, quan la propaganda oficial proclamava als quatre vents «25 anys de pau». Ben clar tenia que els mateixos que se'n vanagloriaven eren els qui l'havien violentada un quart de segle abans, amb un alçament militar ben característic de la incapacitat dels estaments més reaccionaris per a fer front, de manera civilitzada, als grans reptes d'una societat tan desigual i estratificada com aquella.

Així mateix, encara es podien veure per tot arreu rètols que exigien de parlar —vulgues que no— «el idioma del imperio», sovint se sentia escridassar quan no «se hablaba en cristiano» i encara se sabia de detencions, tortures, expulsions i, és clar, de fugides precipitades de gent de bona mena. Tot plegat, el que correspon a una dictadura com cal o, per a ser més exactes, «por la gracia de Dios», segons recordaven aquelles monedes de l'època amb la cara del dictador.

A hores d'ara, encara no sóc capaç d'alliberar-me d'un record que és d'una feixuguesa enorme. Em refereixo al dolor provocat pel fet que la generació d'Aramon, nascut precisament el mateix any que els meus pares, va haver de viure bona part de la seva existència sota la llosa de plom de la gran desfeta, malgrat que quan van morir els uns i l'altre ja s'havien pogut fer molts passos endavant i se n'albiraven d'altres encara més esperançadors.

Tinc la satisfacció de poder dir, vist on som avui, que si les meves relacions amb la Catalunya real van començar, de fet, pel que aleshores no era més que una mena de soterrani en runes, amb el temps els meus ulls han pogut veure com s'anava construint, de manera inexorable, l'esplèndid edifici de la Catalunya actual. I si, a cops, n'he estat observador desesperat per la lentitud amb què anava pujant la construcció, en d'altres he tingut també el goig de poder viure i veure un ritme més apressat del que havíem estat capaços d'imaginar.

Pel que fa al cas particular i, alhora, simbòlic de l'Institut d'Estudis Catalans, d'aquella mena de recinte amb aires de clandestinitat, mig amagat, que vaig conèixer l'any 1964, s'ha passat a disposar d'aquest magnífic palau de cultura, revestit del més gran dels prestigis. Per això, ara mateix, se m'infla el pit com el d'un *gaujolote* satisfet —aquella bèstia a la qual no em podré acostumar mai a dir «gall

d'indi»—, perquè presumeixo de ser, potser injustament, un minúscul granet de sorra de la «Catalunya triomfant...».

Parlar de totes les coses que he tingut la fortuna de veure canviar durant aquests cinquanta-dos anys resulta impossible, però el ròssec favorable no tan sols es fa evident, sinó que és, més que res, motiu d'un goig enorme i d'una complaença gran, sobretot si pensem en les possibilitats que s'han obert per anar encara més endavant.

A mi mateix, sense arribar ni de bon tros a l'alçada de tants catalans il·lustres que brillen individualment, una de les coses bones que m'han passat —jo diria que una de les millors— és, precisament, l'admissió a una institució com aquesta, d'un prestigi tan notable i ben guanyat i que, malgrat la distància física, que no emocional, vaig aprendre a respectar des que era un vailet. Ho prova que no va ser per accident l'entrevista que vaig buscar i aconseguir amb el professor Aramon.

Com solen dir els botiguers catalans més reeixits, baixant els ulls amb un posat de modèstia més fals que un duro de plom, quan els és demanat com va el negoci: «no em puc pas queixar».

Tampoc «no em puc pas queixar» jo que l'any 2009 se m'hagués acumulat el goig de rebre, amb molt pocs dies de diferència, la Creu de Sant Jordi, del Govern de Catalunya, i el Premi Internacional Catalònia d'aquesta mateixa Casa. Igualment no em puc pas queixar d'haver rebut, en nom del poble mexicà, la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya; ni quan he participat, ara fa poc, en la inauguració d'una placa a la porta de la molt estimada Universitat de Girona que tributa un homenatge, igualment, al poble de Mèxic, però també al president Lázaro Cárdenas, símbol d'aquella hospitalitat i solidaritat mexicanes que van salvar la vida a tants i tants homes i dones de bé que s'hi van aixoplugar o, si més no, els van oferir una existència plena de la llibertat que havien perdut.

Del que encara menys no em puc queixar, però, és de la ja esmentada resurrecció d'aquest país que se'm va fer palesa des d'abans d'aquell 13 de setembre a Arenys de Munt, més encara amb les darreres diades i també amb el famós 9N i el 27 de setembre de l'any passat. Menys encara no em puc queixar dels magnífics catalans que he tingut el gran honor de conèixer al llarg dels anys. Hauria de dir alguns noms, però els fondré tots en un de sol que trobo molt i molt a faltar avui, com suposo que ho fan, també, molts milers de catalans. Gràcies a la nostra ferma amistat i plena coincidència, estic seguríssim que la gran Muriel Casals i Couturier hauria vingut aquest vespre, si encara hi fos.

He de confessar, però, que encara no estic del tot satisfet. El darrer que espero veure ben aviat, amb més il·lusió que cap altra cosa, ja us ho podeu imaginar tots aquells que estimeu Catalunya, com a mínim tant com me l'estimo jo...

Com deia, de Madrid estant, Bonaventura Carles Aribau:

Plau-me encara parlar la llengua d'aquells savis
que ompliren l'univers de llurs costums e lleis.

Però no en tinc prou amb això. També comparteixo plenament el que digué
Àngel Guimerà:

Viatger, vingues d'on vingues,
si tens lo cor honrat,
flecta els genolls i prega,
com fill davant lo cap
del pros Josep Moragues,
lo nostre general.

O, com ho cantava meravellosament Lluís Llach, amb qui comparteixo arrels
empordaneses profundes:

Companys, si enyoreu les primaveres lliures,
amb vosaltres vull anar,
que per poder-les viure,
jo me n'he fet soldat.

Tot el meu ideari podria quedar representat en aquests versos del gran Josep
Carner:

Quatre flames enceses a migdia!
I en el forat que un enemic li fes
miraculosament hi lluiria
un bell estel per no apagar-se més.

Carner, per cert, abans que no se li aclarís favorablement el panorama euro-
peu i la Bèlgica de la seva muller fos alliberada dels nazis, va residir a la ciutat de
Mèxic, on va compartir molt més que un despatxet al carrer Palma, amb el meu
pare. Per una banda, va llegir-nos esplèndids textos poètics sobre Mèxic, com ara
el *Misterio de Quanaxhuata*, traslladats després al català per ell mateix: *El Ben Co-
fat i l'altre*. Per una altra, de la seva editorial —dita Selecta— van sorgir obres im-
portants de la cultura mexicana. Entre d'altres, cal remarcar que va descobrir la
grandesa d'un escriptor de Jalisco —J. Guadalupe de Anda—, a qui va publicar,
successivament, les tres novel·les que va escriure (*Los cristeros*, *Los bragados* i *Juan
del Riel*) i, fins i tot, en va fer un petit pròleg a la segona.

Molts anys després, quan les obres d'aquest autor restaven ben arraconades,
a causa del seu rebuig evident al fanatisme religiós i pel fet que no formà mai part
de cap capelleta d'escriptors, vaig tenir l'honor de preparar una nova edició de

les dues primeres narracions que, en realitat, podrien ser dues parts d'una de sola.

Deu ser una casualitat, tal volta? No pas. A casa, havia sentit parlar sovint al meu pare d'aquests llibres, els quals li va regalar precisament el mateix Carner, com a part de la docència informal del gran poeta de què gaudí. D'aquesta manera, van ser justament aquells mateixos exemplars d'on vam extreure el text de les dites dues novel·les, per tal que poguessin tenir una nova vida.

Per Catalunya, que jo hagi preparat la publicació d'aquest llibre, reconegut com un autèntic guany de les lletres mexicanes i al qual vaig fer fins i tot un «Estudi introductori» de cinc dotzenes de pàgines, no vol dir absolutament res, és clar, però l'interès manifest de Carner i el pròleg que ell mateix va fer a *Los bragados* potser no mereixen passar desapercibuts del tot.

La meua edició, en canvi, va contribuir al fet que se'm concedís el Premi Jalisco, per les aportacions a la cultura d'aquella entitat federativa de la República Mexicana, no fa gaire més d'un parell d'anys. En acabar l'acte, un prestigiat analista de temes culturals i d'edat bastant més avançada que la meua se m'acostà per felicitar-me i penjar quatre floretes al discurs de recepció que acabava de fer. El que més recordo va ser que em digué, alhora que em premia els dos braços amb les seves mans ja no gaire fortes: «M'agrada molt, amic meu, que no neguis mai la creu de la teva parròquia».

De primer moment, no veia per on anava, però tot seguit em va aclarir: «la teva condició de català t'ha ajudat molt a fer tot el que has fet i a ser un bon mexicà. Tu ets dels més indicats per a fer-nos veure la importància de Catalunya per a Mèxic...».

Després, em va explicar que no m'ho deia tan sols per algunes al·lusions que tot just havia fet als meus orígens familiars i a la importància de la cultura catalana per a mi i per a tothom. Ho feia més aviat perquè, segons ell, la meua «catalanitat mexicaníssima» —així ho digué— enriqueix fins i tot les perspectives que els mateixos mexicans tenim del nostre país.

En aquell moment, que era per a mi tan solemne i emocionant com aquest d'ara, em va deixar l'home ben reblada la idea que, encara que volgués, jo no podria mai deixar de sentir-me'n, de català. Però el que no tinc gaire clar, en canvi, és que pugui realment ser-ho en el sentit que ho reconeguim propis i estranys. I un cop dit això, afegeixo a cuita-corrents que, per cap motiu, no estic disposat a dimetir de la meua pertinença a la cultura mexicana, però, això sí, amb el ferm desig ben explícit d'esdevenir un dels més catalanistes dels mexicans.

Si els estudiosos de la societat no podem ignorar i menys deixar de banda el que som, si volem que els coneixements adquirits puguin ajudar a comprendre els nostres col·lectius i, fins i tot, tenir millors bases per actuar de cara al futur, no s'ha de procurar el mateix pel que fa a la col·laboració que podem prestar des de fora de

Catalunya?, o, havent-nos forjat a fora, si és que no hi hem fins i tot nascut, no hem d'actuar d'acord amb la nostra experiència i tributar-la al servei de l'objectiu comú?

Torno a recórrer a Lluís Llach, quan canta allò de:

Venim del nord,
venim del sud,
de terra endins,
de mar enllà.

És per això que, a més de la necessitat d'establir una diferència amb el meu pare, que es va veure obligat a posar-me el seu mateix nom per circumstàncies fortuïtes, no puc renunciar al que he fet servir sempre per signar: «José María», la qual cosa no deixa de molestar, i em sap greu, certes persones de ferma catalanitat.

Recordo haver vist, accidentalment, aquell programa de televisió en el qual un tal *Josep-Lluís* esgrimia el dret a dir-se precisament així, i no *José Luis*, com li engiponava una persona la imbecilitat de la qual és difícil d'oblidar. Defenso el meu nom oficial i professional, no per passar-me a l'enemic, sinó per continuar sent el que sóc i el que he estat sempre.

He de dir, ara, i amb molta satisfacció, que aquest senyor que aferrissadament defensava el seu nom de pila, de cognom Carod-Rovira, capdavanter indiscutible de l'arrencada d'aquesta darrera i més incloent i ferma etapa de l'independentisme català —a més de la fraternal relació que mantenim—, és, de fet, el successor del meu pare pel que fa a la càtedra que em dicta d'aquesta assignatura, cabdal i imprescindible per a mi, que podríem anomenar *catalanitat*.

Ara bé, quan amistosament hi ha qui em diu «Josep Maria», la veritat és que també ho agraeixo, i molt, perquè vol dir que m'accepta com un dels seus, de la mateixa manera que a la llar dels pares, on la catalanitat familiar estava fora de qualsevol dubte, també em deien d'una altra manera molt més amorosa, per evitar així la rigidesa del nom oficial.

M'he trobat amb dos tipus de reaccions incòmodes respecte de la meva singularitat diguem-ne *identitària*. Prescindeixo, amb el més gran menyspreu perquè no hi vull cap tracte, d'aquells que no em poden acceptar com a català perquè ni tan sols accepten aquesta nacionalitat i, menys encara, el dret de Catalunya a la sobirania.

No ho és tant, d'incòmode, la pregunta «no penses tornar a Catalunya?», ja que, ben mirat, manifesta la bona intenció de no considerar-me'n aliè. És com dir-me que «potser ja és hora que tornis al teu Born». Per cert, el meu pare hi va néixer, en aquest barri. Però la pregunta em desagrada perquè ignora, margina o

discrimina el fet inevitable que jo vaig néixer a Mèxic, hi he viscut tota la vida, el conec molt millor que la majoria dels meus compatriotes, n'estic enamorat i estic compromès amb el seu futur com aquell qui més. Com diu la cançó:

Yo soy mexicano
y a orgullo lo tengo.

Quan això em passa, tot seguit em ve a la memòria una estrofa de l'himne nacional mexicà, que ja té més d'un segle i mig d'antiguitat i que he cantat milers de vegades des que era un infant. La seva música, per cert, va sorgir de la inspiració d'un xicot de Sant Joan de les Abadesses. La lletra és anacrònica, poden dir amb encert les noves generacions, però la tinc ficada al moll de l'os i, encara més, em faria molt de goig que tots els catalans diguessin el mateix de Catalunya i, fins i tot, estiguessin disposats a fer-ho:

¡Patria, Patria! Tus hijos te juran
exhalar en tus aras su aliento,
si el clarín con su bélico acento
los convoca a lidiar con valor...

Val a dir, per això, que s'assembla molt a aquells versos que fins i tot es poden puntejar:

Fill meu, per Catalunya,
vull veure't gran i fort.
Fes cara als qui la ultratgin
i, per ella, viu i mor.

El que resulta pitjor és quan em sento exclòs per aquells joves catalans que, amb bona intenció, ho reconec, em donen les gràcies pel que diuen que faig «en favor del seu país». Em vénen ganes de respondre'ls: «les gràcies te les dono jo a tu, maco, que has sabut aprofitar tot el que van fer molts de la meva generació per tal que ara puguis parlar lliurement en català i, sobretot, tinguis a l'abast la possibilitat de construir-te una pàtria lliure i sobirana».

Puc parlar, com molts, d'anys de fer de formigueta, però potser també com no tants que han emprès més d'una acció fins i tot arriscada, a banda d'ajudar escàpols del règim que passaven per casa, on es refeien i continuaven la vida, de moment amb una nova personalitat legal.

En fi, de vegades he pensat que és una contradicció tractar de ser les dues coses, fins al dia que vaig entendre que es podrien fondre en una de sola: ser senzillament un mexicà d'origen català, com n'hi ha de tants altres orígens, si més no re-

motament espanyols, com a resultat d'una salvatge conquesta i encara pitjor colonització, o un català destinat a viure i molt possiblement a morir a Mèxic, encara que no hagi residit mai a Catalunya, però sí que l'ha viscuda tan intensament com ho ha permès una distància que amb els anys s'ha anat escurçant.

Es podria dir, potser, que la meva pertinença més còmoda és el que Lluís Nicolau d'Olwer va definir com el «pont de la mar blava», el *pont blau* que imaginàriament comunica els nostres països allunyats només geogràficament. No és que no siguem ni d'aquí ni d'allà —com passa a alguns—, sinó que som dels dos llocs i que cada un d'ells forma part essencial, indestruïble, de nosaltres mateixos, i només la suma, la fusió, la convivència harmònica de les dues identitats ens fa ser el que som, conscientment, emocionalment i voluntàriament.

Sempre he agraït que els pares haguessin anat a parar a Mèxic després de la Guerra del 39. És clar que tampoc tingueren gaire per a triar per tal de salvar-se. Però el resultat és que hi vaig poder créixer en un ambient de gran llibertat i moltes oportunitats, encara que també m'ha tocat escarrassar-me molt. Però tampoc no he deixat d'enorgullir-me de la meva nissaga i, cada vegada més, de presumir de la revitalització de Catalunya i fins i tot dels guanyats del Barça, encara que de vegades —no sempre— ha tingut les penques de guanyar algun partit al club de futbol Guadalajara. Els que més m'han agradat d'aquests encontres són, justament, els que han acabat en empat.

També he de dir que, imbricada a la catalanitat que a casa es respirava molt intensament, tampoc no hi mancava una arrelada inspiració republicana, democràtica i de reivindicació social, de la qual també m'he enorgullit sempre, malgrat que enemics propis i forasters de Catalunya van vituperar-la tant durant una època molt llarga.

Però una cosa i l'altra no les puc compartir amb tots els descendents d'aquella diàspora. N'hi ha que no tan sols han prescindit fins de l'idioma ancestral, com si fos un grilló que no els deixés desenvolupar-se amb naturalitat, sinó, alhora, dels ideals democràtics i de justícia social que van fer també que llurs pares haguessin de cercar el refugi mexicà.

Amb d'altres tampoc no puc compartir la meva mexicanitat. Alguns van procurar mantenir-se al marge, tant com van poder, de la societat que els va acollir i, fins i tot, n'hi va haver més d'un que va desenvolupar envers aquesta un menyspreu que creien protector. Tenien por que, si s'integraven en la vida mexicana, això els podria fer perdre catalanitat, la qual cosa —creien ells— els hauria complicat la tornada a Catalunya quan arribés l'hora de fer-ho.

Malauradament, la possibilitat del retorn es va produir, en la majoria de casos, ja massa tard, i es van trobar que, a l'hora de la veritat, ja no eren ni carn ni peix.

És trist de reconèixer que, no obstant la seva voluntat de ser catalans, s'han trobat que la Catalunya de la qual creien formar part no tan sols va morir fa molts

anys, sinó que, per la deformació i la idealització provocades per la nostàlgia, podríem dir fins i tot que, en realitat, no va existir mai.

Un exemple, potser extrem, del que vull dir és el d'aquella àvia que no va poder tornar mai a la seva terra i que, en acomiadar el nét quan hi feia el seu primer viatge, li donava consells del que havia de fer, com ara aquest: «Sobretot parla amb la gent, fill meu. Veuràs que tothom és perfecte». Amb aquesta advertència no ha de fer gens d'estrany que el noi, confiat, tot just arribat a Barcelona ja fos víctima d'una estafa...

Els que compten més per a Catalunya en aquest moment —és el meu parer— són aquells descendents de catalans que han viscut normalment i plenament com a mexicans, però que, al mateix temps, no han perdut de vista llur procedència i, amb més o menys èxit, s'han enriquit i han enriquit culturalment els altres, procurant fins i tot, de vegades sense ni adonar-se'n, una sana integració de tot plegat. És la gent del *pont blau* que, des d'una perspectiva cultural, i fins i tot ètnica, es podria considerar mestissa.

Potser no es fa sentir tant com voldríem, però va fent i es troba per tot arreu i, sobretot, quan cal, sap aixecar el cap i la mà, i fins i tot el puny, si escau.

És magnífic i encoratjador que no hi hagi una sola manera de ser català. La identitat es compon del que alguns sociòlegs o antropòlegs, per fer-ho senzill, en diuen *identitats concèntriques*, com ara el barri, la població, la comarca, etc. Però també es pot parlar de l'escola, el club de preferència, els seguidors d'autors o actors determinats, el partit polític, etc. En el fons, es podria dir que les identitats vénen a ser una mena de cèl·lules vives i que, en conseqüència, també es transformen i moren. I que, conjuntament, conformen una identitat superior semblant a un organisme viu que, per tant, també evoluciona. Però certes actituds i fins i tot disposicions legals reduccionistes poden empobrir aquesta identitat —com ja ho han procurat fer els invasors— o, al contrari, l'obertura pot nodrir-la, enriquir-la i enfortir-la.

Ja sé que és massa esquemàtic això que dic, però em va bé per a demanar que la identitat de Catalunya es vegi com una realitat complexa que abasta moltes maneres de ser, i no pas tan sols la mateixa per a tothom.

M'agrada molt el plantejament de Carod-Rovira que, entre altres llocs, desenvolupa molt bé en el seu llibre *2014*. És aquesta una obra que vaig llegir molt acuradament per a poder-ne fer una versió en l'espanyol de Mèxic. Català ho és tot aquell que vulgui ser-ho, prenent en compte, és clar, que ha de compartir certes il·lusions veritablement catalanes.

És evident que aquesta manera de veure les coses ens endinsa en el problema d'allò que vol dir «veritablement». Si ho agafem d'acord amb qualsevol doctrina rígida, com ara la religió o certes ideologies polítiques radicals, anem malament, perquè sempre cal tenir una actitud distesa quan es parla de «veritat» i entendre

que aquesta pot ser tan canviant com la realitat mateixa. Per això hi ha qui defineix la veritat com una relació lògica entre el que és i el que es pot saber.

A Ortega i Gasset li devem, a banda de la seves bones relacions amb el franquisme triomfant i altres coses pitjors, com ara el seu menyspreu als mexicans, aquella frase que «jo sóc jo i la meva circumstància», però és una idea que es desenvolupa, també, amb més amplitud en diversos textos signats per l'holandès Johan Huizinga. Aquest fins i tot parla de les circumstàncies explícites i les íntimes, que també cal prendre-les en compte. De qualsevol manera, jo la capgiraria: donaria més importància a la circumstància o, més ben dit, al conjunt de múltiples i complexes circumstàncies en què l'Home es desenvolupa, que no pas a ell mateix.

Vull dir que la catalanitat, com queda implícitament acceptat en el plantejament de Carod-Rovira i, afortunadament, en el de tants altres que pensen com ell, s'ha d'emprendre d'acord amb les circumstàncies particulars de cadascú, perquè no pot ser d'altra manera. Tant pobres com rics, universitaris i treballadors honorats, residents a ciutat o pagesos o pescadors, gent de Figueres o de les Terres de l'Ebre, etc. Fins i tot hi ha una generalitzada vocació per considerar, també, amb tota naturalitat, els de la Franja, els valencians i els balears que volen ser catalans. Això està molt bé. Aquell *Butlletí* mensual que va fer el meu pare a Guadalajara durant quinze anys exactes (1961-1976) va començar dient-se del «Centre Català de Guadalajara» (una visió més parroquial no podia ser), però amb el temps va anar prescindint dels detalls casolans per obrir la mira, fins que es definí ell mateix com «d'informació dels Països Catalans». Jo repetiria que, encara que era potser massa pretensions, per ser tan petit, d'acord amb les circumstàncies estava més que bé que es definís així.

Per això considerava, també plenament, allò que abans hi havia qui anomenava la *Catalunya francesa* —cosa que implicava que n'hi havia una altra d'*espanyola*— i que ara ja en diem la *Catalunya del Nord*. És a dir, per a ser part de Catalunya no s'ha d'estar enclavat per força dins de l'Estat espanyol, penso jo, ni per a ser català s'ha de tenir obligadament un DNI amb els colors de la «bandera de l'estanc»...

Quantes vegades he hagut d'abstenir-me de participar en alguna empresa catalanista, precisament, per no disposar d'aquest document, que ve a ser una mena de baula molt important de la dura cadena esclavitzant!

Em ve, ara, a la memòria el mestre Pau Casals, quan després d'haver traslladat la seva residència a San Juan de Puerto Rico —indret de naixença de la seva mare i de la seva esposa—, l'any 1956 va ser Mèxic el primer país que visità. Era la seva manera d'agrair la solidaritat amb els catalans republicans. Dalt d'un escenari d'un gran cinema de Veracruz, principal port d'entrada de milers de catalans refugiats, en un moment donat, el Mestre va fer que hi pugés també un cert nombre de persones de molt diversa condició, triades d'aquella enorme gentada que va

anar a trobar-lo, catalanoparlant gairebé tota. Un cop reunides els va demanar que s'agafessin les mans i, amb veu encara plena de força, va exclamar: «Catalunya ara és aquí!», declaració que va provocar un aplaudiment entusiasta de més de tres mil persones que omplien de gom a gom la sala.

Pensant en el que es va fer i s'ha fet a Mèxic —i també en altres indrets d'Amèrica llatina— en favor de Catalunya, a banda del que han fet també molts catalans en favor de Mèxic, jo em pregunto si no caldria plantejar-se la possibilitat que també es poguessin considerar catalans molts dels que, avui, tenen, per exemple, el passaport de l'àliga i la serp, el mil·lenari símbol que representa l'escut nacional mexicà.

L'obra de Carner, Calders i Tísner, entre tants d'altres, i fins a la de Ramon Xirau, potser, no pertanyen a la història de la literatura catalana? Ja he fet referència a la important obra mexicana de Carner, però no té menys valor aquella narració de Calders que fa una esplèndida paròdia de la reforma agrària mexicana o els contes sobre la vida de la *Gent de l'alta vall*, que també vaig llegir molt acuradament per fer-ne la traducció, o aquella novel·la de Tísner que copsa de manera immillorable l'esperit dels textos nàhuatl que es van poder recollir durant els segles XVI i XVII. L'obra descriu una imaginària i originalíssima expedició d'Opòton el Vell que va conquerir els espanyols. Malauradament, l'invent no va ser realitat, perquè tot fa pensar que hauria anat força millor si hagués succeït realment el que Tísner va descriure.

Revistes com *Quaderns de l'Exili*, *Pont Blau* i *Xaloc*, amb treballs de gran qualitat, de gent de dins i de fora; també aquell *Butlletí* de Guadalajara, l'extraordinària regularitat del qual es degué a la tossuderia representativa del caràcter català, és que no pertanyen tots ells a la història de la premsa catalana? L'obra mexicana de Bartolí, Camps Rivera i tants d'altres no forma part també, potser, de la història de les arts plàstiques catalanes? L'elecció de Tarradellas com a president de la Generalitat de Catalunya, realitzada en terres mexicanes perquè enlloc més no fou possible de reunir tants diputats del Parlament de Catalunya i dur a terme una cerimònia d'investidura amb el màxim de dignitat possible, no constitueix un fet important de la història política catalana? És que, a més d'haver d'anar-se'n del país i exiliar-se, aquella diàspora que no va voler perdre mai, d'una manera o altra, la seva condició original, així com la descendència que encara vol continuar fent-ho, s'ha de considerar desterrada per sempre més?

Un exemple insignificant i totalment intrascendent pot explicar el que vull dir. Un infant d'uns deu anys que assistia amb la seva mare a una festeta infantil del Casal dels Països Catalans del sud de Califòrnia, format bàsicament per matrimonis joves nascuts a la península Ibèrica, va ser declarat inacceptable per part de nens i nenes concurrents perquè no parlava el català. No li va valdre dir-los que procurava aprendre'l, que les reunions aquelles l'ajudaven i que l'entenia força...

Tampoc no va comptar, perquè ningú no es va preocupar d'esbrinar d'on veïa, que el seu rebesavi s'hagués arruïnat per fer que el cinema comencés a parlar en català; que el besavi hagués format amb els catalanistes més radicals del seu temps, la qual cosa el va portar com a voluntari a la Batalla de l'Ebre i a l'exili; que el seu avi, havent nascut a Mèxic, faci tot el que pot en favor de Catalunya, i que la seva mare, que també va veure la llum al mateix país, militi molt activament en les files de l'Assemblea Nacional Catalana als Estats Units. Doncs bé, el nen era rebutjat per vailets alguns avis dels quals, fa només cosa de quatre dies, es vanagloriaven d'*hablar en castellano*..., i solien baixar la veu si es veïen obligats a parlar en català havent-hi espanyols a prop...

Si persones d'altres latituds que s'incorporen a Catalunya, per les raons que siguin, són ben considerades per la majoria i se'ls acredita el dret de ser considerades catalanes, i fins i tot, amb bon criteri, se'ls demana que no es desendollin dels seus orígens per tal que puguin enriquir la cultura catalana, com és que aquells que es neguen a perdre la seva catalanitat original topen amb gent que no els vol deixar un espai prou clar a la Catalunya que es vol construir? Si bé es pot parlar dels *catalans de destí*, no es podria incorporar també els *catalans d'origen* que tracten de mantenir-se lligats al futur del país, per més que no hi visquin o resideixin a milers de quilòmetres de distància física d'aquest, però que el duguin, en canvi, més a prop del cor i del cap que molts que viuen aquí?

Deixant de banda les moltíssimes expressions de la identitat que hi ha avui dintre la societat catalana —identitats concèntriques o no—, potser caldria tenir en compte, també, l'existència d'identitats tangencials o, més ben dit, juxtaposades i, alhora, amb moltes possibilitats d'enriquir i d'enfortir la identitat de la pàtria comuna. Hi ha casos en què, probablement, les fronteres no haurien de ser només, ni sobretot, territorials, i una Catalunya gran podria guanyar nous espais socials i culturals a molts quilòmetres de distància de la Mediterrània.

Cito Llach per darrera vegada:

I no creiem en les fronteres
si darrera hi ha un company
amb les seves mans esteses
a un pervindre alliberat.

No es tracta, és clar, de fomentar un imperialisme a la manera espanyola, que tant de mal ha fet pel món, sinó d'una idea de fraternitat, diguem-ne nacional, amb gent que viu i treballa en indrets llunyans, però amb un cor que també sap bategar com si puntegés una sardana, amb passos curts i amb passos llargs i, sobretot, saltant-la amb alegria i tota la il·lusió del món. Em refereixo, també, al fet que el castell humà que volem construir necessita totes les mans i totes les volun-

tats, sense preguntar on s'ha nascut i on es viu, si de debò volem que arribi fins al cim dels nostres somnis, tal com tantes generacions han somiat tants cops: ben amunt i ben lliure!

És entre tots que podem fer-ho tot i, d'aquesta manera, arribar a ser plenament el que som i, més encara, el que volem ser.

Resposta de Josep González-Agàpito, membre emèrit de la Secció de Filosofia i Ciències Socials

La Secció de Filosofia i Ciències Socials fa uns anys que mira d'incorporar com a membres corresponents aquelles persones que fomenten el reconeixement i la difusió de la nostra llengua i cultura i l'estudi i la difusió de la catalanística.

Avui solemnitzem l'ingrés a l'Institut d'Estudis Catalans del doctor José María Murià, que ha contribuït de manera remarcable a estendre el coneixement entre Catalunya i Mèxic i a aprofundir-hi, difonent l'estudi i el reconeixement de la llengua i la cultura catalanes a Mèxic i Llatinoamèrica a través de les ciències socials. Aquesta acció és realitzada des de la publicística amb un enfocament humanista amb aportacions filosòfiques, antropològiques i històriques. És per aquesta acció que mena a la comprensió mútua de Catalunya i Mèxic des del rigor acadèmic que José María Murià ha estat distingit amb el Premi Internacional Catalònia de l'Institut d'Estudis Catalans i amb la Creu de Sant Jordi concedida per la Generalitat de Catalunya.

El Consell de Govern m'ha encarregat de respondre el discurs que acaba de desgranar-nos el doctor José María Murià. Un discurs d'ingrés diferent de les habituals aportacions erudites o tècniques. És un intel·ligent i suggeridor comentari crític sobre la catalanitat i la catalanística portades a terme des de terres mexicanes. Tot i que també és una viva admonició sobre la realitat i el moment actual de Catalunya, que el professor Murià segueix intensament i críticament des de l'altra banda de l'Atlàntic i que no deixa de fer-nos avinent a través de la seva tasca periodística allà a Mèxic i des de les pàgines de les publicacions d'aquí en què col·labora.

És un text que mostra els trets primordials de la seva personalitat, la qual, en l'avinentesa del seu sexagèsim aniversari, els seus col·legues de les universitats de Guadalajara i Baixa Califòrnia sintetitzaren en dos substantius: *porfia* i *autenti-*

ciudad.¹ Certament, el doctor Murià «porfía» en el sentit tan mexicà de treballar amb tenacitat per aconseguir un objectiu justament quan hom topa amb dificultats i resistència. I «autenticidad» per defensar allò que creu i pensa i obrar-hi d'acord, com ara mateix acabem de sentir.

Poques coses puc afegir als seus mots plens de realisme esperançat, de fina ironia i de proposta de nous reptes. Em limitaré a emmarcar i contextualitzar el seu parlament d'aquest vespre.

José María Murià Rouret és fill de catalans i va néixer a Mèxic l'any 1942. Va créixer envoltat d'accions de manteniment de la cultura catalana entre els exiliats. Són anys en què, en ple genocidi cultural portat a terme pel franquisme, Mèxic és el millor fogar de la cultura catalana, ja que aquell país acollí el conjunt més important d'intel·lectuals, científics, artistes i escriptors catalans i els donà condicions materials. No oblidem que, com passa ara mateix, les migracions massives són la conseqüència de la violència a gran escala. Aquella també ho fou. Un nucli humà que, ensems, irradià solidaritat vers la Catalunya sotmesa en forma de publicacions en català i ajuts econòmics. Una situació de mosaic que Avel·lí Artís Gener (Tísner) ens ha deixat àmpliament descrita, des de l'empatia amb el país d'acollida, a *Viure i veure*. Però també veiem reproduïdes les tensions que provocà la defensa de la catalanitat a l'Espanya republicana que emergeixen de bell nou, ara entre l'exili. Com adverteix Teresa Ferriz, massa vegades s'ofereix una visió homogènia de l'exili republicà sense advertir l'especificitat de les diverses nacionalitats dels vint-i-quatre mil refugiats que l'integraren.

La primera generació de catalans refugiats a Mèxic, un país que no reconegué mai l'Espanya franquista, constituí una de les més fermes esperances per al manteniment de la cultura catalana enfront de la voluntat d'exterminar-la del franquisme, esforç al qual se sumaria una segona generació de la qual forma part Murià Rouret. Homes i dones com ell mantingueren entitats, accions i publicacions que, tot donant continuïtat a la cultura catalana de Mèxic estant, internacionalitzaven la seva situació i informaven la resistència a Catalunya.

José María Murià es llicencià en història per la Universitat de Guadalajara. La seva tesi fou dirigida per José Gaos, darrer rector de la Universitat Complutense republicana. Es va doctorar en ciències socials al prestigiós Col·legi de Mèxic, institució de recerca i ensenyament superior que, seguint el model francès, va ser fundada el 1940 pel Govern de Mèxic, conjuntament amb un esplet de destacats intel·lectuals i científics exiliats republicans catalans i espanyols.

El doctor Murià ha estat professor de la Universitat de Puerto Rico, de la Universitat de Monterrey, de la Universitat Autònoma de Baixa Califòrnia i, a la ciu-

1. David PIÑERA (coord.), *Porfía y autenticidad: Homenaje a José María Murià*, Guadalajara, Universidad de Guadalajara, 2002.

tat de Mèxic, de l'Escola Nacional d'Antropologia i Història i de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic (UNAM).

El 1987 va ser nomenat investigador nacional de Mèxic amb el més alt nivell. El 1991 va ser elegit president del Col·legi de Jalisco, una institució de recerca i d'ensenyament superior. El 1997 va ser-ne reelegit president per sis anys més. Amb la seva presidència, aquesta institució es dedicà a estudiar la presència i la projecció de Catalunya a Mèxic, i es posà en marxa el Programa de Estudios de los Catalanes de México, des d'on s'ha investigat l'acció dels catalans des de l'aixecament de la prohibició d'anar a Amèrica al segle XVIII fins a la diàspora dels vençuts de la Guerra Civil del 1936 i l'arribada dels fugitius de la pobresa de la postguerra espanyola. Aquest programa de recerca ha reportat la publicació d'una trentena de monografies sobre la relació entre Catalunya i Mèxic.

Murià també impulsà i coordinà l'imprescindible *Diccionario de los catalanes de México* (1996),² guardonat amb el Premi Joan B. Cendrós d'Òmnium Cultural.

Durant els anys vuitanta va ser director general al Ministeri de Relacions Exteriors del Govern de Mèxic i secretari tècnic de la Comissió Nacional Comemorativa del Cinquè Centenari de la Trobada de Dos Mons, commemoració que Murià dotà d'una mirada inclusiva que volia superar l'enfocament eurocèntric i colonialista. Ja en la reunió internacional preparatòria de 1984, Murià, conjuntament amb Miguel León i Alberto Lozoya, proposà aquest títol en comptes del de «Descubrimiento de América», defensat per la legació espanyola. Es pretenia no una simple substitució terminològica, sinó «una transformación del contenido ideológico que se encuentra amparado por cada vocablo». Amb un enfocament equitatiu, tot suprimint l'etnocentrisme, es volia donar entrada a «la idea de que más que hablar de descubrimiento» era hora que «reconozcamos que en 1492 se inició en realidad un encuentro».³ Finalment, aquest fou el posicionament amb què la UNESCO commemorà el cinquè centenari. Espanya, com tots recordem, mantingué el mot i el concepte de «descubrimiento».

Des de la coordinació dels actes d'aquest cinquè centenari, ultra representar Mèxic en reunions internacionals, Murià establí una col·laboració especial amb la Generalitat de Catalunya per fer visible la nostra interrelació a través de la immigració i l'exili dels catalans.⁴

L'any 1993 esdevingué un dels trenta membres numeraris de l'Acadèmia Me-

2. Zapopan, El Colegio de Jalisco i Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1996.

3. *Cuadernos Americanos* (Mèxic, UNAM), nova època, vol. 2, núm. 2 (març-abril 1988), p. 186-187.

4. Josep M. ROIG ROSICH, José M. MURIÀ i Josep-Lluís CAROD-ROVIRA, *Bicentenario de América Latina: Homenaje catalán a su independencia*, Mèxic, Instituto Nacional de Antropología, 2010.

xicana de la Història, on ingressà amb un estudi crític sobre el centralisme polític i el desdibuix del federalisme a Mèxic.⁵

Com a expert coneixedor i testimoni, redactà l'interessant epíleg de *Veus de l'exili. 20 testimonis de la diàspora catalana*, publicat per Josep Maria Figueres el 2007.⁶

El seu destacat paper de pont entre Mèxic i Catalunya el féu recipiendari, en representació dels exiliats catalans a Mèxic, en l'acte de concessió del doctorat *honoris causa* que la Universitat de Lleida els va atorgar, amb l'adhesió de totes les universitats públiques catalanes el 2002.⁷

És autor de nombrosos articles i intervencions sobre la cultura i la política catalanes, alguns aplegats en reculls com *Ressons. Escrits a favor de Catalunya*,⁸ editat en català i en castellà. Ha portat a terme estudis sobre la participació catalana en la construcció de la societat i la cultura mexicanes com *Catalans a Mèxic. Cinc segles de presència irrenunciable*.⁹ Ha col·laborat a la *Revista de Catalunya*.¹⁰ Actualment, dirigeix un projecte de recerca sobre els catalans a Mèxic.

A la Biblioteca Pública de l'Estat de Jalisco ha impulsat la Biblioteca Catalana, que duu el nom del seu pare, Josep Maria Murià i Romaní. L'Institut d'Estudis Catalans hi ha contribuït aportant la seva producció bibliogràfica. Aquest fons especialitzat, inaugurat el 29 d'agost de 2012 pel president Jordi Pujol, aplega més de deu mil volums en català i ha esdevingut un dels fons documentals de catalanística més importants de Llatinoamèrica.

Potser la més visible contribució relacionada amb la cultura i la ciència catalanes fou la seva gestió tenaç per tal que Catalunya fos, el 2004, el país convidat d'honor a la Fira Internacional del Llibre de Guadalajara, la més important de Llatinoamèrica i la segona en l'àmbit mundial després de Frankfurt. Fou aquest un remarcable i impagable servei de projecció internacional de la cultura en llengua catalana, en el qual el doctor Murià abocà una ingent dedicació, una possibilitat de mostrar al món de la cultura escrita, en paraules seves, «la impressionant renaixença cultural de què ha gaudit Catalunya durant els darrers anys», de la qual ell mateix forma part destacada des de Mèxic estant. Aquesta Fira fou un element més que confirmava el segle d'or de la cultura catalana que el nostre col·lega

5. Vegeu José María MURIÀ, *Centralismo e historia*, Mèxic, Academia Mexicana de la Historia, 1993. Disponible en línia a <http://www.acadmexhistoria.org.mx/pdfs/discursos/SILLON_30_JOSEM_MURIA.pdf>.

6. Josep M. FIGUERES (ed.), *Veus de l'exili: 20 testimonis de la diàspora catalana*, Valls, Cossetània, 2007.

7. Jaume PORTA I CASANELLAS, *Doctorat honoris causa a l'exili català*, Lleida, Universitat de Lleida, 2003.

8. José María MURIÀ, *Ressons: Escrits a favor de Catalunya*, Lleida, Pagès, 2005.

9. José María MURIÀ, *Catalans a Mèxic: Cinc segles de presència irrenunciable*, Lleida, Pagès, 2008.

10. Números 197, 211, 213, 141 i 273-274.

de Secció Joan Triadú havia proclamat. No hi faltaren els intents de boicot des d'Espanya dels responsables de cultura del Govern d'Aznar. Aquella edició de la Fira omplia de sentit els esforços de Murià i d'una garba de catalanomexicans.¹¹

A hores d'ara, la presència d'editorials i professionals catalans continua sent molt nombrosa en aquesta Fira que ell va contribuir a crear i a desenvolupar ja fa un quart de segle.

Des de 2008 és membre del Comitè Científic del Museu Memorial de l'Exili, a la Jonquera.

El Govern de la Generalitat li encarregà exposar la participació catalana en les lluites per la independència de Llatinoamèrica que conformà, el 2010, la monografia *Els catalans i el bicentenari de les independències d'Amèrica Llatina*.¹² I l'any següent intervé com a orador en l'acte de lliurament de la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya al «Poble mexicà». Un gest d'agraïment i de justícia vers Mèxic, un país al qual no agraiem mai prou el que va fer institucionalment per Catalunya en moments crítics per a la seva supervivència nacional.

El 2012, la Universitat Autònoma de Baixa Califòrnia el nomena doctor *honoris causa*. Aquell mateix any organitza el simposi «Cataluña en México» i el 2013, «Cataluña hoy», a la Universitat de Guadalajara. També aquell any apareixia la seva *Breve historia de los catalanes en México*.¹³

Ha mantingut des de fa anys una notable activitat periodística des de la qual difon la situació de Catalunya. Algun article, com el publicat a la revista mexicana *Este País* titulat «Cataluña ayer y hoy», ha estat ben polèmic en exposar la situació política de Catalunya en la defensa del seu dret a ser i decidir. Darrerament, ha publicat treballs sobre l'actual procés català en *La Jornada*, periòdic que circula per tot Mèxic amb notable repercussió.

Relatades succintament les contribucions de José María Murià al coneixement de la realitat catalana a Mèxic i a Llatinoamèrica, voldria apuntar unes breus notes sobre el parlament que acabem de sentir.

El seu discurs inclou una interessant i explícita elaboració del fenomen immigratori. L'expressió de la «catalanitat mexicaníssima», amb què algú definí el jove José María Murià, porta a reflexionar sobre el model de manteniment de la cultura d'origen familiar dels immigrants en una societat d'acollida culturalment diferent. Hem vist com la catalanitat d'origen és mantinguda i desenvolupada conjuntament amb la decidida implicació de José María Murià en la vida cultural, acadèmica i política de Mèxic i de l'estat de Jalisco.

11. José María MURIÀ, *Ressons...*, 2005, p. 133-134 i 145-147.

12. José María MURIÀ, *Els catalans i el bicentenari de les independències d'Amèrica Llatina*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2010.

13. José María MURIÀ, *Breve historia de los catalanes en México*, Jalisco, Instituto Nacional de Antropología e Historia, 2012.

Aquesta elaboració de l'experiència immigratòria és necessària posar-la en relleu en el moment actual en què vivim una profunda crisi de la gestió dels refugiats i de la immigració en general. D'arreu sorgeixen crítiques, que semblen donar la raó a les tesis que fa quinze anys havia argumentat el florentí Giovanni Sartori: el multiculturalisme porta a la desintegració social multiètnica i acaba sent una amenaça al pluralisme i a la convivència, que porta, a més a més, a l'aïllament de les minories.

De fet, cal no deixar de percebre que els catalans som fruit, des dels segles XVI i XVII, de successives onades immigratòries que compensen la baixa demografia. Som, doncs, un país fruit de la immigració. Com mostra la nostra col·lega Anna Cabré en *El sistema català de reproducció*, des dels inicis del segle passat i especialment en la seva segona part, Catalunya demogràficament ha estat formada en la meitat de la seva població per l'aportació immigratòria.¹⁴ Però el que és important advertir és que això no ens ha convertit en un país d'immigrants. Ara, tanmateix, hem de ser ben conscients que el repte i les dificultats són més grans, ja que no es tracta pas de cultures pròximes ni de civilitzacions afins.

No és fàcil trobar el camí per fer un procés de reelaboració de la cultura de procedència dels nois i les noies immigrants o fills d'immigrants, per tal que, sense perdre els orígens, hi hagi una adscripció voluntària i participativa en la cultura i la societat d'acollida on han nascut. Establint una relació positiva entre l'espai físic, social i simbòlic d'origen i l'espai físic, social i simbòlic on ara viuen. Murià mateix ens reporta com un grup social dels refugiats a Mèxic s'aferraren exclusivament a la catalanitat creant una artificiosa bombolla vital i, contràriament, d'altres la deixaren de banda optant per la nua assimilació. José María Murià, nat a Mèxic i fill de catalans, veiem com ha sumat la seva activa catalanitat a una també activa i compromesa mexicanitat. Això que el seu pare, mig en broma, anomenava la «santíssima dualitat». Un doble sentit de pertinença catalanomexicana fonamentat en una decidida voluntat d'arrelament i vinculació al país d'acollida. Murià Rouret és un exemple de com la immigració pot ser un procés enriquidor per al país receptor i, al mateix temps, per als seus ciutadans arribats de nou i per a la seva descendència.

La «catalanitat mexicaníssima» de José María Murià és una bella mostra d'aquest procés complex que dona sentit a la catalanitat a l'exili i el porta a fer una substancial contribució a la catalanística en terres americanes i des d'aquestes, i, alhora, des de l'activa implicació i el ferm compromís cívic, universitari i cultural amb Mèxic. Una «catalanitat mexicaníssima» el conduirà a estudiar els processos de construcció de la identitat nacional mexicana i fins i tot a conèixer la seva llengua i cultura d'abans de l'ocupació castellana.

14. Anna CABRÉ, *El sistema català de reproducció*, Barcelona, Proa, 1999.

Aquesta condició de ser un català que trià ser mexicà perquè nasqué i «viu i treballa» a Mèxic i perquè, sobretot, «vol ser-ho» ha estat l'atalaia perfecta per fer conèixer Catalunya i la seva llengua i cultura a Mèxic i a Llatinoamèrica. És per aquesta posició immillorable de comprensió de les seves dues cultures que l'Institut d'Estudis Catalans ha elegit José María Murià membre corresponent de la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

Estem segurs que el doctor Murià contribuirà, en tot allò que aporti a l'Institut d'Estudis Catalans o que aquest li encarregui, a l'estudi i coneixement des de les terres mexicanes, i des d'aquí mateix, de la realitat social catalana en evolució.

Rebeu, benvolgut col·lega, en nom propi i de tots els membres, la més cordial benvinguda a la nostra acadèmia de la llengua catalana, les ciències i les humanitats. Deixeu-me concloure amb una sàvia indicació que ens adreça José María Murià: «Si és tant el que s'ha caminat fins ara, per què no suposar que es pugui arribar més lluny encara en un futur pròxim?».¹⁵

15. José María MURIÀ, *Ressons...*, 2005, p. 143.

